

**TAJNÝ PROJEV N. S. CHRUŠČOVA NA XX. SJEZDU SOVĚTSKÉ
KOMUNISTICKÉ STRANY O KULTU OSOBNOSTI J. V. STALINA
(25. 2. 1956)**

Soudruhy a soudruzi! Ve zprávě o činnosti ústředního výboru strany XX. sjezdu, v řadě diskusních příspěvků sjezdových delegátů a také i dříve na plenárních zasedáních ÚV KSSS se nemálo mluvilo o kultu osobnosti a jeho škodlivých důsledcích. Ústřední výbor strany se po Stalinově smrti začal přísně a důsledně orientovat na objasňování nepřípustnosti glorifikace jedné osobnosti a její připodobňování jakémusi nadčlověku s nadpřirozenými vlastnostmi boha, neboť něco takového je duchu marxismu - leninismu cizí. Tento člověk pak jakoby všechno ví, všechno vidí, za všechny myslí a všechno může udělat; ve svém jednání je neomylný. Taková představa o člověku, konkrétně řečeno o Stalinovi, se u nás pěstovala mnoho let. Úkolem tohoto projevu není podat všestranné hodnocení Stalinova života a činnosti. O Stalinových zásluhách bylo ještě za jeho života napsáno dostatečně mnoho knih, brožur a studií. Stalinova úloha v přípravě a uskutečnění socialistické revoluce, v občanské válce, v boji za vybudování socialismu v naší zemi je všeobecně známá. To všechno dobře víte. Nyní jde o otázku nesmírně důležitou pro přítomnost i budoucnost strany, o to, jak se postupně vytvářel kult Stalinovy osobnosti, který se v určité etapě stal zdrojem celé řady dalekosáhlých a velmi těžkých deformací stranických zásad, stranické demokracie a revoluční zákonnosti. V souvislosti s tím, že si ještě ne všichni dovedou představit, k čemu v praxi kult osobnosti vedl, jaké obrovské škody byly napáchány porušením zásady kolektivního vedení ve straně a soustředěním nesmírné, neomezené moci v ruce jedné osoby, považuje ústřední výbor za nutné předložit XX. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu materiály k této otázce.

...

Za Leninova života byl ústřední výbor strany skutečným výrazem kolektivního vedení strany i země. Lenin jako bojovný marxistický revolucionář, vždy nesmiřitelný v zásadních otázkách, nikdy násilně nevnucoval své názory těm, s nimiž spolupracoval. Přesvědčoval a trpělivě vysvětloval své názory ostatním. Lenin vždy přísně dbal, aby se uplatňovaly normy stranického života, aby se dodržovaly stanovy strany, včas se svolávaly sjezdy strany i plenární zasedání jejího ústředního výboru. Kromě všeho toho velkého, co V. I. Lenin vykonal pro vítězství dělnické třídy a pracujícího rolnictva, pro vítězství naší strany a naplnění idejí vědeckého komunismu, projevila se jeho prozíravost i v tom, že u Stalina včas vystihl právě ty záporné vlastnosti, které později vedly k těžkým důsledkům. V. I. Lenin, pln starostí o osud strany a sovětského státu, podal naprosto správnou Stalinovu charakteristiku a poukázal přitom na to, že je třeba posoudit otázku Stalinova přemístění z funkce generálního tajemníka v souvislosti s tím, že Stalin je příliš hrubý, málo pozorný k soudruhům, náladový a zneužívá moci.

V prosinci 1922 ve svém dopise nejbližšímu sjezdu strany Vladimír Iljič napsal:

”Tím, že se soudruh Stalin stal generálním tajemníkem, soustředil ve svých rukou nesmírnou moc, a já si nejsem jist, dokáže-li vždy dost obezřetně tuto moc uplatňovat.” (*V. I. Lenin, Spisy, sv. 36, s. 572*).

Tento dopis, tento nanejvýš významný politický dokument známý v dějinách strany jako Leninova závěť, byl rozdán delegátům XX. sjezdu strany. Četli jste ho a budete ho ještě určitě pročitat mnohokrát. Zhloubte se do Leninových prostých slov, v nichž je vyjádřena jeho starost o stranu, o lid, o stát, o další směr politiky strany. Vladimír Iljič uvedl: ”Stalin je příliš hrubý a tento nedostatek, který se jakžtakž dá trpět ve styku mezi námi komunisty, nelze trpět u generálního tajemníka. Proto soudruhům navrhuji, aby uvážili, jak Stalina z této funkce přemístit, a jmenovali na ní jiného člověka, který by se ve všech ostatních směrech lišil od Stalina jen jednou předností, že by totiž byl snášenlivější, loajálnější, zdvořilejší a pozornější k soudruhům, méně náladový atd.”

(*Tamtéž, s.574*)

Tento Leninův dokument byl přečten jednotlivým delegacím XIII. sjezdu strany, které posuzovaly otázku přemístění Stalina z funkce generálního tajemníka. Delegace se vyslovily, aby Stalin byl v této funkci ponechán za předpokladu, že si vezme kritické připomínky Vladimíra Iljiče k srdci a dokáže napravit své nedostatky, které vyvolávaly u Lenina vážné obavy. Soudruzi! Je třeba informovat sjezd strany o dvou nových dokumentech, které doplňují Stalinovu charakteristiku, již Lenin podal ve své ”závěti”. Těmito dokumenty jsou dopis Naděždy Konstantinovny Krupské zasláný Kameněvovi, tehdy předsedajícímu v politickém byru, a osobní dopis Vladimíra Iljiče Lenina Stalinovi.

Přečtu tyto dokumenty.

1. Dopis N. K. Krupské

”Lve Borisoviči,

včera se na mě velmi hrubě osopil Stalin pro stručný dopis, který mi se souhlasem lékařů nadiktoval Vlad. Iljič. Nejsem ve straně první den. Za celých třicet let jsem neslyšela od žádného soudruha jediného hrubého slova, a zájmy stran a Iljiče mi leží na srdci přinejmenším tak jako Stalinovi. Nyní potřebuji maximum sebeovládání. O čem lze a nelze s Iljičem hovořit, to vím lépe než všichni doktoři dohromady, protože vím, co ho rozruší a co ne, a to rozhodně lépe než Stalin. Obracím se k Vám a ke Grigorijovi jako k nejbližším soudruhům V. I. a prosím Vás ušetřit mě hrubého vměšování do osobního života, nedůstojných nadávek a výhrůžek. Nepochybuji o jednomyslném usnesení kontrolní komise, kterou se mi dovoluje Stalin vyhrožovat, ale nemám sil ani času, který bych mohla ztrácet těmito hloupými intrikami. Jsem také jen člověk, a nervy mám napjaté k prasknutí.

N. Krupská.” (*Leninův odkaz, Praha 1967, s. 209 – 210*)

Naděžda Konstantinovna napsala tento dopis 23. prosince 1922. O dva a půl měsíce později, v březnu 1923, Vladimír Iljič zaslal Stalinovi následující dopis:

2. Dopis V. I. Lenina

”Soudruhu STALINOVÍ

Kopii Kameněvovi a Zinovjevovi

Vážený soudruhu Staline,

měl jste tolik drzosti, že jste si zavolal mou ženu k telefonu a vynadal jste jí. Přistoupila sice na to, že na celou věc zapomene, ale přece o tom uvědomila Zinovjeva a Kameněva. Nemám nejmenší chuti jen tak snadno zapomenout na to, co bylo podniknuto proti mně, a je samozřejmé, že vše, co vylo podniknuto proti mé ženě, vztahuji i na sebe. Žádám Vás proto, abyste mi sdělil, zda jste ochoten svá slova vzít zpět a omluvit se, nebo se raději přejete přerušit naše styky.

5. března 1923

S úctou Lenin.” (*Tamtéž, s. 144 – 145*)

(*Oživení v sále.*)

Soudruzi! Nebudu tyto dokumenty komentovat. Jsou výmluvné samy o sobě. Jestliže si Stalin dovolil chovat se tímto způsobem za Leninova života, chovat se takto k Naděždě Konstantinovně Krupské, kterou strana dobře zná a vysoce si jí váží jako věrného Leninova druha a aktivního bojovníka za věc naší strany od chvíle jejího zrodu, pak si lze představit, jak Stalin zacházel s jinými pracovníky. Tyto jeho negativní vlastnosti se stále více rozvíjely a v posledních letech se staly naprosto neúnosnými. Jak ukázaly pozdější události, nebyly Leninovy obavy zbytečné: Stalin zpočátku po Leninově smrti jakžtakž dbal na Leninovy pokyny, ale pak začal vážnými upozorněními Vladimíra Iljiče pohrdat. Jestliže analyzujeme praxi vedení strany a států Stalinem a vmyslíme-li se do všeho, co Stalin připustil, přesvědčujeme se, že Leninovy obavy byly oprávněné. Ty Stalinovy záporné rysy, které z Lenina vystupovaly jenom v zárodečné podobě, přešly v posledních letech do těžkého zneužívání moci Stalinem, což způsobilo naší straně nepředstavitelné škody. Tuto otázku musíme vážně rozebrat a správně analyzovat proto, abychom vyloučili jakoukoli možnost opakování byť jen náznaku podobnosti toho, co se vyskytovalo za Stalinova života, který projevoval zásadní nesnášenlivost ke kolektivnosti ve vedení i v práci a dopouštěl se hrubého násilí vůči všemu, co mu nejen odporovalo, ale co se mu zdálo, při jeho náladovosti a despotičnosti, že odporuje jeho směrnicím. Nejednal na základě přesvědčování, vysvětlování a neúnavné práce s lidmi, ale na základě vnucování svých orientací, na základě vyžadování bezpodmínečného podřizování se jeho názoru. Ten, kdo se tomu stavěl na odpor nebo se snažil dokazovat svůj názor, svou pravdu, byl předem odsouzen k vyloučení z řídicího kolektivu a k pozdější morální i fyzické likvidaci. Zvlášť se to projevilo v období po XVII. sjezdu strany, kdy se oběti Stalinova despotismu stali mnozí čestní, ideálům komunismu oddaní vynikající straníční činitelé i řadoví pracovníci strany. Je třeba říci, že strana svedla velký boj proti trockistům, pravičákům a buržoazním nacionalistům a ideově potřela všechny nepřátele leninismu. Tento ideový boj byl proveden úspěšně, strana se v něm ještě více zocelila a zesílila. I zde sehrál Stalin svou pozitivní úlohu. Strana svedla velký ideově politický boj proti těm lidem ve vlastních řadách, kteří hlásali protileninský směr a politickou linii nepřátelskou straně i věci socialismu. Byl to úporný, těžký, ale nutný boj, protože politická linie trockisticko - zinovjevského bloku i bucharinců v podstatě vedla k restauraci kapitalismu, ke kapitulaci před mezinárodní buržoazií...

Za pozornost stojí skutečnost, že i v době vrcholení urputného ideového boje proti trockistům, zinovjevcům, bucharincům a dalším se vůči nim neuplatňovala krajní represivní opatření. Boj se vedl na ideovém základě. Ale za několik let, kdy socialismus byl už v SSSR v podstatě vybudován, kdy byly v podstatě odstraněny vykořisťovatelské třídy a od základu se změnila sociální struktura sovětské společnosti, kdy se výrazně omezila základna pro nepřátelské politické strany, směry a skupiny a kdy ideoví odpůrci strany byli politicky už dávno potřeni, začaly proti nim represe. Právě v tomto období (v letech 1935 až 1937 a v roce 1938) se vytvořila praxe hromadných represí po státní linii nejdříve proti odpůrcům leninismu - trockistům, zinovjevcům a bucharincům, které strana už dávno politicky potřela, a pak i proti mnoha čestným komunistům, proti těm kádrům strany, které nesly na svých bedrech občanskou válku, první a nejobtížnější léta industrializace a kolektivizace, které aktivně bojovaly proti trockistům a pravičákům, za leninskou linii strany. Pojem "nepřítel lidu" zavedl Stalin. Tento termín okamžitě zbavoval nutnosti všech důkazů ideové nesprávnosti názorů jednotlivce nebo těch, s nimiž se polemizuje: každého, kdo v něčem se Stalinem nesouhlasil, kdo byl v pouhém podezření z nepřátelských úmyslů, každého, kdo byl prostě pomluven, umožňoval vystavit těm nejtvrdějším represím s porušením všech norem revoluční zákonnosti. Pojem "nepřítel lidu" v podstatě předem nepřipouštěl, vylučoval možnost jakéhokoli ideového boje nebo projevu vlastního názoru na nejrůznější otázky, dokonce i praktického významu. Hlavním a v podstatě jediným důkazem viny se v rozporu se všemi normami moderní právní vědy dělalo "doznání" obviněného samotného, které, jak potom ukázalo přešetřování, bylo získáváno metodami fyzického násilí proti obviněnému.

...

Stalin odvrhl leninskou metodu přesvědčování a výchovy a přešel z pozic ideového boje na cestu administrativního potlačování, na cestu hromadných represí, na cestu teroru. Stále rozsáhleji a tvrdošijněji jednal prostřednictvím trestních orgánů a často přitom porušoval všechny existující normy morálky a sovětské zákony. Zvůle jedné osoby podněcovala a připouštěla zvůli jiných. Hromadné zatýkání a vysídlování tisíců a tisíců lidí, popravy bez soudu a normálního vyšetřování vyvolávaly mezi lidmi nejistotu, strach, ba i pobouření. To přirozeně nepřispívalo ke sjednocování řad strany a všech vrstev pracujícího lidu, ale naopak to vedlo k tomu, že od strany byli odtrženi a likvidováni čestní, avšak Stalinovi nevyhovující pracovníci.

...

Stalinova samovláda vedla k zvláště těžkým důsledkům v průběhu Velké vlastenecké války... Stalin v průběhu války i po ní hlásal tezi, že tragédie, kterou prožil náš lid v počátečním období války, je údajně důsledkem "nenadálosti" německého útoku proti Sovětskému svazu. To ale přece, soudruzi, naprosto neodpovídá skutečnosti. Jakmile se Hitler v Německu chopil moci, okamžitě se předsevzal za úkol rozdrtit komunismus. Fašisté o tom mluvili přímo a svými plány se netajili. K uskutečnění těchto agresivních záměrů se uzavíraly nejrůznější pakty, bloky a osy, jako byl pověstná osa Berlín - Řím - Tokio. Nesčetná fakta předválečného období výmluvně dokazovala, že Hitler usměřňuje všechno své úsilí na to, aby rozpoutal válku proti sovětskému státu a soustředil velké vojenské svazky včetně tankových blízko sovětských hranic. Z nyní uveřejněných dokumentů je zřejmé, že Churchill už 3. dubna 1941 Stalina prostřednictvím britského velvyslance v SSSR Crippse osobně varoval, že německá vojska se začala přeskupovat a připravují se k přepadení Sovětského svazu. Rozumí se samo sebou, že Churchill to nedělal z nějakých sympatií k sovětskému lidu. Sledoval zde své vlastní imperialistické zájmy - vysílit Německo a SSSR v krvavé válce a upevnit postavení britské říše. Nicméně Churchill ve své depeši uváděl, že žádá "varovat Stalina a upozornit ho na nebezpečí, které mu hrozí." Churchill to naléhavě zdůrazňoval i v telegramech z 18. dubna a v pozdějších dnech. Stalin však tato varování nebral v úvahu. Víc než to, od Stalina pocházely pokyny nedůvěřovat informacím podobného druhu, aby se prý nevyprovokovalo zahájení válečných akcí. Je třeba říci, že informace o hrozícím vpádu německých vojsk na území Sovětského svazu docházely i ze sovětských armádních a diplomatických zdrojů, avšak vzhledem k předpojatosti, která vůči nim ve vedení panovala, se pokaždé formulovaly s opatrností a obestíraly se výhradami.

...

Když fašistická vojska už vtrhla na sovětské území a zahájila válečné operace, z Moskvy následoval rozkaz na výstřely neodpovídat. Proč? Prostě proto, že Stalin se navzdory zjevným faktům domníval, že to ještě není válka, nýbrž provokace jednotlivých nedisciplinovaných jednotek německé armády a že když Němcům odpovíme, poslouží jim to jako záminka k zahájení války.

...

Velmi těžké následky, zvláště pro počáteční období války, měla rovněž ta okolnost, že v průběhu let 1937 až 1941, v důsledku Stalinovy podezřivosti, byly na základě pomlouvačného obvinění zahubeny nesčetné kádry armádních velitelů a politických pracovníků. V průběhu těchto let bylo postiženo represí několik vrstev velitelských kádrů, doslova od roty a praporu až po nejvyšší armádní centra, a mezi nimi byly téměř úplně zničeny ty velitelské kádry, které získaly určité zkušenosti z vedení války ve Španělsku a na Dálném východě.

...

Stalin byl na hony vzdálen chápání reálné situace, která se vytvářela na frontách. Bylo to přirozené, poněvadž za celou Vlasteneckou válku nebyl ani na jediném úseku fronty, ani v jednom z osvobozených měst, nepočítáme-li bleskový výjezd na možajskou silnici, když se fronta stabilizovala, o čemž bylo napsáno tolik literárních děl plných nejrůznějších výmyslů a namalováno tolik barvitých pláten. Stalin přitom bezprostředně zasahoval do průběhu operací a vydával rozkazy, které často nepřihlížely k reálné situaci na daném úseku fronty a které nutně musely vést k obrovským ztrátám na lidských životech.

...

Vezměte si naše historické a válečné filmy či některá literární díla, věru se z jejich čtení dělá nanic. Vždyť všechny byly určeny, aby propagovaly právě tuto verzi na oslavu Stalina jako geniálního vojevůdce. Vzpomeňte si třeba jen na film Pád Berlína. Akterem je tam jenom Stalin: vydává pokyny v sále s prázdnými židlemi a jen jediný člověk k němu přichází a cosi mu hlásí - je to Poskrjobyšev, jeho věrný zbrojnoš.

(Smích v sále.)

...

Soudružky a soudruzi! Obrátme se k některým jiným faktům. Sovětský svaz je právem považován za vzor mnohonárodního státu, neboť u nás je reálně zabezpečena rovnoprávnost a přátelství všech národů obývajících naši velkou vlast. Tím křiklavější jsou akce, jejichž iniciátorem byl Stalin a které znamenají hrubé pošlapání hlavních leninských zásad národnostní politiky sovětského státu. Jde o hromadné vysídlování celých národů z rodných míst včetně všech komunistů a komsomolců bez jakékoli výjimky. Vysídlování tohoto druhu přitom vůbec nebylo diktováno důvody války. Už koncem roku 1943, kdy se na frontách Velké vlastenecké války vyhranil trvalý přelom v průběhu války ve prospěch Sovětského svazu, bylo přijato a realizováno rozhodnutí o vysídlení všech Karačajců z území, které obývali. Ve stejném období, koncem prosince 1943, stihl týž osud všechno obyvatelstvo Kalmycké autonomní republiky. V březnu 1944 byli vysídleni ze svých rodných míst všichni Čečenci a Inguši a Čečenskoingušská autonomní republika byla zrušena. V dubnu 1944 byli z území Kabardinsko-balkarské autonomní republiky vysídleni do vzdálených míst všichni Balkaři a republika sama byla přejmenována na Kabardinskou autonomní republiku. Ukrajinci se tomuto osudu vyhnuli, protože jich je příliš mnoho a nebylo kam je vystěhovat. Jinak by je totiž vystěhoval.

(Smích a oživení v sále.)

...

Stalinovy neuvěřitelné podezřivosti rafinovaně využíval odporný provokatér a podlý nepřítel Berija, který vyhladil tisíce komunistů a poctivých sovětských lidí. Povýšení Vozněsenského a Kuzněcova nahánělo Berijovi strach. Jak bylo nyní zjištěno, právě Berija "podstrkoval" Stalinovi materiály v podobě oznámení, anonymních dopisů, v podobě různých zvěstí a řeči, které spolu se svými pomahači vykonstruoval.

...

Stalinova zvůle se projevovala nejen při řešení otázek vnitřního života země, ale i v oblasti mezinárodních vztahů Sovětského svazu. Na červencovém plenárním zasedání ÚV se podrobně projednávaly příčiny vzniku konfliktu s Jugoslávií. Přitom se konstatovala velmi nechvalná Stalinova úloha. Vždyť v "jugoslávském případě" nebylo takových otázek, které by se nedaly vyřešit cestou soudružského stranického projednání. Pro vznik tohoto "případu" neexistovaly vážné důvody a k roztržce s touto zemí vůbec nemuselo dojít. To ovšem neznamená, že jugoslávští vedoucí činitelé byli bez chyb či nedostatků. Ale tyto chyby a nedostatky byly Stalinem nepředstavitelně zveličeny, což vedlo k roztržce vztahů se spřátelenou zemí.

...

Soudružky a soudruzi!

Kult osobnosti nabyl takových obudných rozměrů hlavně proto, že Stalin sám všemožně podněcoval a podporoval glorifikaci své osoby. Svědčí o tom nesčetné skutečnosti. Jedním z nejtypičtějšých projevů slavomamu, toho, že Stalin postrádal elementární skromnost, je vydání jeho Stručného životopisu, který vyšel v roce 1948.

...

Poslechněte si některé charakteristiky Stalinovy činnosti, které vlastnoručně vepsal sám Stalin: "V tomto boji proti malověrným a kapitulantům, trockistům, Bucharinům a Kameněvům se definitivně zformovalo po Leninově vyřazení z práce ono vedoucí jádro naší strany..., které uhájilo veliký Leninův prapor, semklo stranu na podkladě Leninových odkazů a uvedlo sovětský lid na širokou cestu industrializace země a kolektivizace zemědělství. Vůdcem tohoto jádra a vůdčí silou strany a státu byl soudruh Stalin."

...

Někteří soudruzi se mohou zeptat: kam se dívali členové politického byra ÚV, proč včas proti kultu osobnosti nevystoupili a dělají to teprve v poslední době?

...

O situaci, která se v té době vytvořila, jsme často rozmlouvali s Nikolajem Alexandrovičem Bulganinem. Jednou, když jsme ve dvou jeli autem, mi řekl: "Člověk někdy jede ke Stalinovi a je k němu zván jako přítel. Ale sedí u Stalina a neví, kam ho od něho odvezou: jestli domů nebo do vězení." Je jasné, že taková situace stavěla kteréhokoli člena politbyra do nevýslovně těžkého postavení. Jestliže si navíc uvědomíme, že v posledních letech se plenární zasedání ÚV fakticky nesvolávala a zasedání politbyra se konala případ od případu, bude pochopitelné, jak těžko bylo pro kteréhokoli člena politbyra vyslovit se proti tomu nebo onomu nespravedlivému nebo nesprávnému opatření, proti očividným chybám a nedostatkům v praxi vedení.

...

K otázce kultu osobnosti musíme přistoupit se vší vážností. Tuto otázku nemůžeme vynášet mimo stranu a tím spíše ne do tisku. Proto o ní referujeme na neveřejném zasedání sjezdu. Je třeba znát míru, neživit nepřátele, neodhalovat před nimi naše rány. Myslím, že sjezdoví delegáti správně pochopí a ocení všechna tato opatření. (*Bouřlivý potlesk.*)

...

Soudružky a soudruzi!

Dvacátý sjezd Komunistické strany Sovětského svazu s novou silou prokázal nerozbornou jednotu naší strany, její semknutost kolem ústředního výboru, její odhodlání splnit velké úlohy komunistické výstavby. (*Bouřlivý potlesk.*) Skutečnost, že nyní v plné šíři nastolujeme principiální otázky překonání kultu osobnosti jako jevu, který je marxismu - leninismu cizí, a odstranění těžkých důsledků, které způsobil, svědčí o velké morální a politické síle naší strany. (*Dlouhotrvající potlesk.*)

Jsme plně přesvědčeni o tom, že naše strana vyzbrojená historickými závěry svého XX. sjezdu povede sovětský lid leninskou cestou k novým úspěchům, k novým vítězstvím. (*Bouřlivý dlouhotrvající potlesk.*)

At' žije leninismus - vítězný prapor naší strany!

PROJEV W. CHURCHILLA NA UNIVERZITĚ VE FULTONU (5. 3. 1946)

...Musíme zajistit, aby práce OSN byla užitečná, aby to byla skutečnost a ne pokrytectví, aby to byla síla pro akci, skutečný chrám míru a ne jen zvlněná slova. Aby to byl opravdových chrám míru, v němž jednou budou zavěšeny štíty národů a ne pouhý kokpit v babylonské věži. Dříve než promarníme solidní jistoty národního zbrojení k sebeobraně, musíme si být jisti, že náš chrám je postaven ne na pohyblivém písku nebo na bažinách, ale na skále. Každý, kdo má otevřené oči, může vidět, že naše stezka bude obtížná a dlouhá. Jestliže ale setrváme pohromadě, jako jsme byli ve dvou světových válkách - ne jako bohužel v intervalu mezi nimi - nemohu pochybovat, že na konci dosáhneme svůj konečný cíl.

Mám jasný a praktický návrh k jednání. Soudní dvory a magistráty mohou být vytvořeny, ale nemohou fungovat bez policejních úředníků a strážníků. Musí být neprodleně zahájeno vybavování Organizace spojených národů mezinárodní ozbrojenou silou. V takové věci můžeme postupovat jen krok za krokem, ale musíme začít nyní...

Bylo by nicméně špatné a nemoudré svěřit tajné vědomosti nebo zkušenosti o atomové bombě, které jsou nyní v začátcích a mají je Spojené státy, Velká Británie a Kanada, mezinárodní organizaci, dokud se ještě nachází ve věku dětství. Bylo by šílenstvím hodit je zmítanému, stále agitovanému nesjednocenému světu. V žádné zemi nikdo nespí hůře proto, že by vědomosti, metody a suroviny pro výrobu bomby se nyní nalézaly v amerických rukou. Nevěřím ale, že bychom všichni mohli spát tak klidně, kdyby se situace obrátila a kdyby si některý komunistický nebo neofašistický stát nyní monopolizoval tyto hrůzné síly. Samotný strach z nich by mohl být využit, aby svobodnému demokratickému světu byly vnucovány totalitní systémy a důsledky, které se vymykají lidské představitosti. Bůh si přál, aby se tak nestalo a my máme alespoň krátký oddech k uspořádání našeho domu dříve, než se ono nebezpečí ocitne před námi. Ale i v tom případě, že nebudou litovat žádné námahy, měli bychom stále ještě disponovat tak imponující převahou, která by představovala účinné odstrašující prostředky, aby bylo zabráněno jejich použití, respektive hrozbě jejich použití druhou stranou. Konečně, až teprve bude skutečně nastoleno životně důležité bratrství lidí vyjádřené ve světové organizaci se všemi nutnými praktickými zárukami účinnosti, bude možná jí tato práva svěřit.

Nyní přistupuji ke druhému ze dvou nebezpečí (tj. válka a tyranie -Z.V.), která ohrožují chýše, domovy a normální lidi, totiž k tyranii. Nemůžeme nevidět fakt, že svobody, které individuálně mají jednotliví obyvatelé Britského impéria, neexistují v dosti velkém počtu zemí, z nichž některé jsou velmi silné. V těchto státech se kontrola nad prostým lidem provádí různými prostředky vše ovládajících policejních vlád v takové míře, která je potlačující a odporuje všem zásadám demokracie. Moc státu je vykonávána bezohledně, buď diktátory nebo úzkými oligarchiemi jednajícími prostřednictvím privilegovaných stran a politické policie. Naše povinnost v této době početné těžkostmi nespočívá v násilném vměšování do vnitřních záležitostí zemí, které jsme neporazili ve válce. Ale nikdy nesmíme přestat proklamovat v odvážném tónu veliké zásady svobody a lidských práv, které jsou všeobecným dědictvím anglicky mluvícího světa a které prostřednictvím Magny charty, Bill of Rights, Habeas corpus, procesů před porotou a anglického veřejného práva našly svůj znamenitý výraz v Deklaraci nezávislosti.

To vše znamená, že lidé kterékoli země mají právo, a měli by mít možnost ústavními prostředky, svobodnými nespoutanými volbami s tajným hlasováním si zvolit nebo změnit charakter nebo formu vlády, pod kterou žijí, měly by vládnout svoboda slova a myšlení.

Justice nezávislá na výkonné moci, na jakékoliv straně, by měla vykonávat zákony, které obdržely široký souhlas velké většiny, nebo byly posvěceny časem a obyčejem. To jsou malé skutky svobody, která by měla žít v každé chýši. To je poselství lidstvu od britského a amerického národa. Hlásejme, co činíme a číňme, co hlásáme.

Nyní jsem uváděl dvě hrozící nebezpečí, která ohrožují domovy lidí: válku a tyranii. Ještě jsem nehovořil o strádání a nedostatku, které způsobují obecné znepokojení. Jestliže nebezpečí války a tyranie budou odstraněny, není pochyb, že bádání a spolupráce mohou přinést světu v několika příštích desetiletích poučení o válce, zvýšení prospěchu všeho, co lidé znají...

Nyní, když se stále používá metoda uskutečňování našeho celkového strategického pojetí, přicházíme k podstatě toho, co jsem sem přijel říci. Nebude dosaženo spolehlivého odvrácení války ani stálého vzestupu mezinárodní organizace bez toho, co jsem nazval bratrským sdružením anglicky mluvících lidí. To znamená zvláštní vztah mezi Britským společenstvím národů a impériem na straně jedné a Spojenými státy na straně druhé. Není čas na všeobecné fráze, pokusím se být přesný. Bratrské sdružení vyžaduje nejen rostoucí přátelství a vzájemné pochopení mezi našimi dvěma širokými a příbuznými systémy společnosti, ale i pokračování důvěrného vztahu mezi našimi vojenskými poradci vedoucímu ke společnému studiu potencionálních nebezpečí, totožnosti zbraní a instrukčních příruček, výměně důstojníků a posluchačů vojenských učilišť...

Stín padl na dějiště ještě nedávno osvětlené spojeneckým vítězstvím. Nikdo neví, co sovětské Rusko a jeho komunistická mezinárodní organizace zamýšlejí udělat v bezprostřední budoucnosti a jaké jsou hranice, jestliže vůbec takové existují, jejich expanzionistických tendencí a snah o získávání nových přívrženců... Nicméně je mou povinností, abych vám sdělil určitá fakta o nynější situaci v Evropě, jak je vidím já.

Od Štětína na Baltu po Terst na Jadranu byla přes kontinent spuštěna železná opona. Za touto linií leží všechna hlavní města starých států střední a východní Evropy: Varšava, Berlín, Praha, Vídeň, Budapešť, Bělehrad, Bukurešť a Sofie. Všechna tato vynikající města a jejich obyvatelé se nacházejí v něčem, co musím nazvat sovětskou sférou. Vše je v té či oné formě nejen předmětem sovětského vlivu, ale ve velké míře a mnohých případech také předmětem rostoucích opatření kontroly Moskvy. Pouze Athény - Řecko s jeho nesmrtelnou slávou - mohlo svobodně rozhodnout o své budoucnosti ve volbách pod dohledem Angličanů, Američanů a Francouzů. Polská vláda ovládaná Rusy byla povzbuzena k ohromným a nespravedlivým zásahům vůči Německu. Provádí se masové vyhánění milionů Němců v rozměrech, o nichž se nám ani nesnilo. Komunistické strany, které byly ve všech těchto východních státech Evropy velmi malé, dosáhly postavení a moci, které neodpovídají počtu jejich členů a všude chtějí dosáhnout totalitní kontroly. Téměř ve všech těchto zemích převládají policejní vlády, s výjimkou Československa zde neexistuje pravá demokracie.

Turecko a Persie jsou hluboce poplašeny a znepokojeny jim přikládanými nároky a nátlakem sovětské vlády. Rusové se ve své okupační zóně v Německu snaží poskytováním zvláštních privilegií levému křídlu německých leaderů vytvořit quasikomunistickou stranu. V závěru bojů v červnu minulého roku ustoupily v souladu s dřívější dohodou americké a anglické armády směrem na západ do hloubky dosahující v některých případech 150 mil na frontě dlouhé téměř 400 mil proto, aby umožnily našim ruským spojencům okupovat toto rozsáhlé území, které vybojovaly

Jestliže se nyní sovětská vláda pokouší vytvořit ve své zóně separátní činnosti prokomunistické Německo, tak to způsobí vážné potíže v anglické a americké zóně a dá to poraženým Němcům možnost kombinovat s rozpory mezi Sověty a západními demokraciemi. Z těchto skutečností, a ony skutečnosti jsou, může být učiněn závěr, že to není osvobozená Evropa, za jejíž vytvoření jsme bojovali. Také to není Evropa, která v sobě obsahuje základy trvalého míru.

Bezpečnost světa vyžaduje novou jednotu Evropy, od níž by žádný národ neměl být stále odloučen...

Před železnou oponou, která přehrazuje Evropu, jsou další příčiny obav. V Itálii komunistická strana zakouší vážné potíže, když je nucena podporovat požadavky komunisty vyškoleného maršála Tita ve věci bývalých italských území na Jadranu. Budoucnost Itálie nicméně závisí na rovnováze. Obrozenou Evropu si také nelze představit bez silné Francie. Ve své veřejné činnosti jsem vždy pracoval pro vytvoření silné Francie a nikdy jsem neztrácel víru v její osud, dokonce ani v nejtemnějších dobách, a neztrácím ji ani nyní. Ačkoli komunistické páté kolony byly vytvořeny v mnohých zemích po celém světě daleko vzdálených od ruských hranic, pracují tyto zcela jednotně a poslušně podle instrukcí, které dostávají z komunistického centra. S výjimkou Britského společenství národů a Spojených států, kde se komunismus nalézá ve svém počátečním stádiu, představují komunistické strany páté kolony, které jsou rostoucí hrozbou a nebezpečím křesťanské civilizaci...

Na druhé straně si nechci připustit myšlenku, že nová válka je nevyhnutelná, nebo lépe řečeno, že se k nové válce schyluje. Hovořím o tom nyní proto, jelikož jsem přesvědčen, že naše štěstí leží v našich vlastních rukou a že my jsme s to zachránit budoucnost. Považuji za svou povinnost se nyní, když mi k tomu byla poskytnuta příležitost, vyjádřit. Nevěřím, že si sovětské Rusko přeje válku. Co si přeje, je ovoce z války a nekonečná expanze jeho síly a jeho doktrín. Musíme dnes vzít v úvahu, dokud je čas, otázku trvalého zamezení válce a nastolení podmínek svobody a demokracie co nejrychleji, jak je to jen možné ve všech zemích. Naše těžkosti a nebezpečí nebudou odstraněny tím, že před nimi zavřeme oči. Nebudou odstraněny pouhým čekáním na to, co se stane, ani nebudou odstraněny politikou ústupků (appeasementu). Je potřeba dosáhnout uspořádání, a čím déle se váhá, tím to bude obtížnější a nebezpečí ještě vzroste.

Na základě toho, co jsem viděl u našich ruských přátel a spojenců během války, jsem přesvědčen, že neexistuje nic, co obdivují více než sílu a neexistuje nic, k čemu by měli menší vážnost než je slabost, zvláště pak vojenská slabost. Proto je naše stará doktrína rovnováhy sil mylná. Nemůžeme si dovolit se spoléhat na nevelkou převahu sil vytvářející tím pokušení k měření sil...

Projev státního tajemníka USA G. C. Marshalla na harvardské univerzitě, tzv. Marshallův plán
(5. 6. 1947)

Není třeba Vám, pánové, říkat, že světová situace je velmi vážná. To musí být zřejmé všem inteligentním lidem. Myslím, že nesnází je to, že tento problém je velmi spletitý, že celá řada faktů předkládaných veřejnosti tiskem a rozhlasem jej činí pro normálního člověka z ulice velmi nesnadným. A dále, lid této země je vzdálen od oblastí, které trpí svízelnými problémy a je pro něho nesnadné porozumět nesnázím a z nich plynoucím reakcím lidí, kteří dlouho trpí, a důsledkům těchto reakcí pro jejich vlády ve spojení s naším úsilím nastolit mír ve světě.

Při zvažování požadavků obnovy Evropy byly vyhodnoceny fyzické ztráty na životech, viditelná destrukce měst, továren, dolů a železnic, ale během minulých měsíců se ukázalo, že tato zjevná destrukce byla pravděpodobně méně vážná než rozmístění celé výstavby evropského hospodářství. Po deset minulých let byly podmínky velmi abnormální. Horečná příprava války a stále větší a větší horečné udržování válečného úsilí zasáhly všechny oblasti národního hospodářství. Strojní zařízení se stalo neopravitelným nebo zastaralo. Pod despotickým nacistickým vedením byl ve skutečnosti každý podnik včleněn do německého válečného stroje. Dlouhodobé obchodní svazky, soukromé instituce, banky, pojišťovací společnosti, lodní společnosti zmizely v důsledku ztráty kapitálu, vyčerpáním, znárodněním nebo jednoduchou destrukcí. V mnoha zemích došlo k vážnému otřesení důvěry v místní měnu. Během války nastal v Evropě úplný soumrak obchodní struktury. Obnova se vážně opozdila v důsledku toho, že dva roky po skončení nepřátelství nebylo dohodnuto mírové uspořádání s Německem a Rakouskem. Ale i kdyby se přistoupilo k seberychlejšímu řešení těchto nesnadných problémů, obnovení ekonomické struktury Evropy bude zřejmě vyžadovat mnohem delší čas a větší úsilí než se předvíдалo. Je zde zajímavá fáze této záležitosti. Rolník vyráběl vždy potraviny, aby je vyměnil s městským obyvatelstvem za jiné nezbytnosti potřebné k životu. Tato dělba práce je základem moderní civilizace. V současné době je však ohrožována úpadkem. Městský průmysl nevyrábí adekvátní zboží pro výměnu s rolníkem vyrábějícím potraviny. Suroviny a paliva se dodávají omezeně. Strojový park má nedostatky nebo je opotřebovaný. Farmář nebo rolník nemůže nalézt zboží ke koupi, které potřebuje. Takže prodej výrobků jeho farmy za peníze, které nemůže použít, je pro něho neziskovou transakcí. Sklidil úrodu z mnoha polí a využívá ji pro setí. Uskladňuje více zrna a zajišťuje si tak pro sebe a svou rodinu dostatečnou dodávku stravy, ačkoliv je na tom hůře s ošacením a jinými obyčejnými civilizačními věcmi. Zatím lidé ve městech mají nedostatek stravy a paliva. Tak jsou vlády nuceny používat svých deviz a úvěrů a obstarávat nezbytnosti v zahraničí. Tento postup pak vyčerpává fondy, kterých je nezbytně třeba pro rekonstrukci. Tato vážná situace trvá i nadále a není pro svět žádnou dobrou předzvěstí. Moderní systém dělby práce, na němž je založena směna výrobků, je ohrožen.

Skutečností je, že požadavky Evropy pro nejbližší tři až čtyři roky na zahraniční zboží a jiné důležité výrobky - zejména z Ameriky - jsou tak mnohem větší než schopnost Evropy platit a proto Evropa potřebuje podstatnou doplňkovou pomoc, neboť hospodářská, sociální a politická zkáza je velmi vážná.

Lék spočívá v prolomení tohoto bludného kruhu a v tom, aby evropský lid znovu získal důvěru v hospodářskou budoucnost svých vlastních zemí a Evropy jako celku. Výrobce a rolník ve všech oblastech musí být schopní a ochotní směňovat své výrobky za měnu běžné hodnoty, to je zcela samozřejmé.

Všem by měly být zřejmé hospodářské výsledky Spojených států jako příklad prostý demoralizujícího účinku na svět a příklad prostý krizových jevů pramenících ze zoufalství dotyčného národa. Je logické, že Spojené státy by měly učinit cokoliv, co umožní návrat k normálnímu hospodářskému zdraví ve světě, bez něhož nemůže být politické stability a zajištěn mír. Naše politika není namířena proti žádné zemi nebo doktríně, ale proti hladu, chudobě, zoufalství a chaosu. Jejím účelem by mělo být oživení hospodářství ve světě tak, aby to umožnilo vznik politických a sociálních podmínek, v nichž mohou existovat svobodné instituce. Taková pomoc, jak jsem přesvědčen, nesmí být dílčí. Jakákoliv pomoc, kterou americká vláda může poskytnout, by se v budoucnu měla projevit jako lék a ne jako nějaké dočasné zmírnění. Každá vláda, která je ochotná pomáhat při plnění úkolu obnovy, nalezne plnou podporu vlády Spojených států.

Každá vláda, která chce blokovat tento proces obnovy jiných zemí, nemůže od nás očekávat pomoci. A dál, vlády, politické strany či skupiny, které se snaží na věčnost zachovat lidskou bídu, aby z toho politicky či jinak těžily, narazí na odpor Spojených států.

Je již zřejmé, že před tím, než vláda Spojených států bude moci dále pokračovat ve svém úsilí ulehčit situaci a započít pomáhat evropskému světu na cestu jeho obnovy, musí zde být nějaká dohoda mezi zeměmi Evropy, pokud jde o požadavky na řešení situace. Pro tuto vládu by nebylo nikterak vhodné a působivé, aby se snažila nastítnit sama jednotný program, který by měl hospodářsky Evropu postavit na nohy. To je záležitostí Evropanů. Myslím, že iniciativa musí přijít z Evropy. Úloha této země by měla spočívat v přátelské pomoci nastítnit takový program a později ho podporovat, jak to pro nás bude možné. Tento program by měl být jednotný, schválený určitým počtem, ne-li všemi evropskými národy.

Podstatnou částí jakékoliv úspěšné akce ze strany Spojených států je porozumění amerického lidu, jež se týká charakteru problému a "uzdravovacích a léčebných" prostředků, které by měly být použity. Politická náruživost a předsudky by se neměly vyskytovat. S předvídavostí a ochotou na straně našeho lidu čelit široké odpovědnosti, kterou dějiny výrazně vložily na naši zem, těžkosti, o kterých jsem hovořil, mohou být a budou překonány.

Z. Veselý (ed.): Světová politika 20. století v dokumentech (1945 - 1990).

Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001, s. 64 - 66.

<http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp16.pdf>

Severoatlantická smlouva (Washington, D.C., 4. dubna 1949)

Smluvní strany této smlouvy znovu potvrzují svou víru v cíle a zásady Charty Spojených národů a svou touhu žít v míru se všemi národy a všemi vládami. Jsou odhodláni hájit svobodu, společné dědictví a kulturu svých národů, založenou na zásadách demokracie, svobody jednotlivce a právního řádu. Snaží se podporovat stabilitu a blahobyt národů v severoatlantické oblasti. Jsou rozhodnuty spojit své úsilí ke kolektivní obraně a k zachování míru a bezpečnosti.

Proto se dohodly na této Severoatlantické smlouvě:

Článek 1

Smluvní strany se zavazují, jak je uvedeno v Chartě Spojených národů, urovnávat veškeré mezinárodní spory, v nichž mohou být zapleteni, mírovými prostředky tak, aby nebyl ohrožen mezinárodní mír, bezpečnost a spravedlnost, a zdržet se ve svých mezinárodních vztazích hrozby silou nebo použití síly jakýmkoli způsobem neslučitelným s cíli Spojených národů.

Článek 2

Smluvní strany budou přispívat k dalšímu rozvoji mírových a přátelských mezinárodních vztahů posilováním svých svobodných institucí, usilováním o lepší porozumění zásadám, na nichž jsou tyto instituce založeny, a vytvářením podmínek pro stabilitu a blahobyt. Budou usilovat o vyloučení konfliktu ze své mezinárodní hospodářské politiky a budou podporovat hospodářskou spolupráci mezi jakýmkoli smluvními stranami nebo mezi všemi smluvními stranami.

Článek 3

Aby bylo účinněji dosaženo cílů této smlouvy, budou smluvní strany, jednotlivě i společně, stálou a účinnou svépomocí a vzájemnou výpomocí udržovat a rozvíjet svou individuální i kolektivní schopnost odolat ozbrojenému útoku.

Článek 4

Smluvní strany budou společně konzultovat vždy, když podle názoru kterékoli z nich bude ohrožena územní celistvost, politická nezávislost nebo bezpečnost kterékoli smluvní strany.

Článek 5

Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto odsouhlasily, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich uplatní právo na individuální nebo kolektivní obranu, uznané článkem 51 Charty Spojených národů, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v souladu s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a udržet bezpečnost severoatlantické oblasti. Každý takový útok a všechna opatření učiněná v jeho důsledku budou neprodleně oznámena Radě bezpečnosti. Tato opatření budou ukončena, jakmile Rada bezpečnosti přijme opatření nutná pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.

Článek 6⁽¹⁾

Pro účely článku 5 se za ozbrojený útok na jednu nebo více smluvních stran pokládá ozbrojený útok:

- na území kteréholi smluvní strany v Evropě nebo Severní Americe, na alžírské departementy Francie,⁽²⁾ na území Turecka nebo na ostrovy pod jurisdikcí kterékoli smluvní strany v severoatlantické oblasti severně od obratníku Raka;
- na ozbrojené síly, lodě či letadla kterékoli ze smluvních stran, jež se nacházejí na nebo nad jejich územím nebo na jakoukoli oblast v Evropě, kde byla rozmístěna vojska jakékoli smluvní strany po datu, kdy Severoatlantická smlouva vstoupila v platnost.

Článek 7

Tato smlouva se nedotýká a nebude žádným způsobem vykládána, jako by se dotýkala práv a povinností smluvních stran, které jsou členy Spojených národů, vyplývajících z Charty, ani základní odpovědnosti Rady bezpečnosti za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.

Článek 8

Každá ze smluvních stran prohlašuje, že žádné její současně platné mezinárodní závazky vůči kterékoli jiné smluvní straně nebo kterémukoli třetímu státu nejsou v rozporu s ustanovením této smlouvy, a zavazuje se, že nepřijme žádný mezinárodní závazek, který by byl s touto smlouvou v rozporu.

Článek 9

Smluvní strany tímto zřizují Radu, ve které bude každá z nich zastoupena, aby projednala záležitosti týkající se plnění této smlouvy. Rada bude organizována tak, aby byla schopna se kdykoli pohotově sejít. Rada zřídí takové pomocné orgány, jaké mohou být potřebné; zejména ihned zřídí Výbor pro obranu, který bude doporučovat opatření nutná k plnění článků 3 a 5.

Článek 10

Smluvní strany mohou na základě jednomyslného souhlasu vyzvat kterýkoli jiný evropský stát, který je schopen napomáhat rozvoji zásad této smlouvy a přispět k bezpečnosti severoatlantické oblasti, aby přistoupil k této smlouvě. Každý takto vyzvaný stát se může stát smluvní stranou tím, že uloží u vlády Spojených států amerických svou listinu o přistoupení. Vláda Spojených států amerických bude informovat každou ze smluvních stran o uložení každé takové listiny o přistoupení.

Článek 11

Tato smlouva bude ratifikována a její ustanovení budou smluvními stranami plněna v souhlasu s jejich ústavními postupy. Ratifikační listiny budou uloženy co nejdříve vládou Spojených států amerických, která uvědomí všechny ostatní signatáře o každém uložení. Smlouva vstoupí v platnost mezi státy, které ji ratifikovaly, jakmile budou uloženy ratifikační listiny většiny signatářů, včetně ratifikačních listin Belgie, Francie, Kanady, Lucemburska, Nizozemska, Spojeného království a Spojených států, a pro další státy smlouva

nabude účinnosti dnem uložení jejich ratifikačních listin.⁽³⁾

Článek 12

Poté, co bude smlouva v platnosti deset let nebo kdykoli později, se smluvní strany, jestliže o to některá z nich požádá, poradí o revizi smlouvy, přičemž vezmou v úvahu faktory ovlivňující mír a bezpečnost v severoatlantické oblasti včetně vývoje všeobecných i regionálních smluv, uzavřených podle Charty Spojených národů pro zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.

Článek 13

Po dvaceti letech platnosti smlouvy může kterákoli smluvní strana odstoupit od této smlouvy rok poté, co podá vládě Spojených států amerických zprávu o vypovězení smlouvy a ta podá informaci vládám dalších smluvních stran o uložení každé výpovědi.

Článek 14

Tato smlouva, jejíž anglická a francouzská verze jsou totožné, bude uložena v archivu vlády Spojených států amerických. Řádně ověřené kopie budou touto vládou předány vládám ostatních signatářských zemí.

1. Po doplnění článkem 2 Protokolu k Severoatlantické smlouvě po přistoupení Řecka a Turecka.
2. 16. ledna 1963 vzala Rada na vědomí, že pokud jde o bývalé alžírské departementy Francie, staly se příslušné klauzule této smlouvy od 3. července 1962 nepoužitelnými.
3. Smlouva vešla v platnost 24. srpna 1949, po uložení ratifikačních listin všech signatářských států.

Čtrnáct bodů prezidenta W. Wilsona (8.1. 1918)

Naším programem je tudíž program světového míru a tento program, jediný možný program, je podle našeho názoru následující:

I.

Veřejné dohody o míru, veřejně dohodnuté, po nichž nebude už tajných dohod mezinárodních jakéhokoli druhu; diplomacie bude vždy postupovat přímo před zraky veřejnosti.

II.

Naprostá svoboda plavby na mořích, mimo pobřežní vody v míru i ve válce, s výjimkou případu, kdy moře mohou být zcela nebo částečně uzavřena při mezinárodní akci, prováděné s tím, aby bylo vynuceno plnění mezinárodních závazků.

III.

Co nejúplnější odstranění všech hospodářských přehrad a zavedení rovnosti v hospodářských stycích mezi všemi národy, které přijímají mír a sdruží se k jeho zachování.

IV.

Budou dány a přijaty přiměřené záruky, že zbrojení států bude sníženo na nejnižší míru, slučitelnou s jejich domácí bezpečností.

V.

Dobrovolná, nepředpojatá a naprosto nestranná úprava veškerých koloniálních požadavků, při níž bude přísně zachována zásada, že při rozhodování o všech takových otázkách svrchovanosti musí zájmy národů, o které jde, míti stejnou váhu jako spravedlivé požadavky vlád, jejichž nárok má být vymezen.

VI.

Vyklizení celého ruskému území a takové uspořádání všech otázek Ruska se týkajících, které bude zaručovat nejlepší a nejsvobodnější součinnost všech ostatních národů světa k tomu, aby Rusku zajistily ničím nerušenou možnost určovat si nezávisle svůj vlastní politický rozvoj a státní politiku a aby Rusko ujistily, že bude srdečně přivítáno ve společnosti svobodných států se zřízením, které si samo vybere; a více než přivítáno, že se mu dostane pomoci všech druhu, jíž by potřebovalo a samo si přálo; způsob, jakým budou vůči Rusku jeho bratrské národy v budoucích měsících postupovat, bude trpkou zkouškou jejich dobré vůle a jejich pochopení pro potřeby Ruska na rozdíl od jejich vlastních zájmů, jakož i jejich rozumné a nesobecké sympatie.

VII.

Belgie - celý svět s tím bude souhlasit - musí být vyklizena a obnovena bez jakýchkoli pokusů o omezení svrchovanosti, jíž požívá stejně jako všechny ostatní svobodné národy. Žádný jiný čin neposlouží tak jako tento, aby mezi národy byla obnovena důvěra v zákony, které samy ustanovily a určily k tomu, aby řídily jejich vzájemné styky. Bez tohoto ozdravujícího činu se celá stavba a platnost mezinárodního práva navždy oslabí.

VIII.

Celé území Francie budiž osvobozeno, obsazené části vráceny a bezpráví, které na Francii spáchalo Prusko v roce 1871 ve věci Alsaska- Lotrinska a které kalilo světový mír téměř padesát let, budiž napraveno, aby mohl být obnoven mír v zájmu všech.

IX.

Hranice Itálie necht' jsou upraveny podle zřetelně seznatelných národnostních hranic.

X.

Národům Rakousko-Uherska, jehož místo mezi národy přejeme si míti zachováno a zajištěno, budiž dána co nejvolnější možnost autonomního rozvoje.

XI.

Rumunsko, Srbsko a Černá Hora necht' jsou vyklizeny; obsazená území vrácena; Srbsku přiznán volný a bezpečný přístup k moři a vzájemné vztahy jednotlivých balkánských států

necht' jsou určovány přátelskou dohodou podle historicky vytvořených hranic a národnostní příslušnosti; k tomu třeba připojit mezinárodní záruky politické a hospodářské nezávislosti a územní celistvosti jednotlivých balkánských států.

XII.

Tureckým částem nynější říše otomanské budiž zajištěna bezpečnost a svrchovanost; avšak ostatním národnostem, které žijí nyní pod tureckou vládou, třeba spolehlivě zajistit bezpečnost života a naprosto nerušenou možnost volného a samostatného rozvoje; Dardanely necht' jsou trvale otevřeny jakožto volná cesta pro lodí a obchod všech národů pod záštitou mezinárodních záruk

XIII.

Je třeba zřídit nezávislý polský stát, který by zahrnoval území obývané nesporně polským obyvatelstvem, zajistit mu volný a bezpečný přístup k moři a zaručit mezinárodní úmluvou jeho politickou a hospodářskou nezávislost i územní celistvost.

XIV.

Je nutno vytvořit všeobecné sdružení národů na základě zvláštních dohod k tomu cíli, aby byly dány vzájemné záruky politické nezávislosti a územní celistvosti jak velkým, tak i malým státům.

Prohlášení francouzské vlády z 9. května 1950 (Schumanova deklarace)

„Světový mír by nemohl být zachován bez tvůrčího úsilí, jež je úměrné nebezpečím, která tento mír ohrožují.

Přínos, kterým organizovaná a živá Evropa může přispět civilizaci, je nezbytný pro udržení mírových vztahů. Tím, že už dvacet let Francie usiluje o sjednocenou Evropu, sleduje především jeden cíl - sloužit míru. Sjednocená Evropa vytvořena nebyla, zažili jsme válku. Evropa se nevytvoří najednou, nebo podle jednoho plánu. Uskuteční se naplňováním konkrétních cílů, vytvářejíc nejprve skutečnou solidaritu. Sdružení evropských národů vyžaduje, aby se skoncovalo s letitým nepřátelstvím mezi Francií a Německem. Cokoli se podnikne v tomto směru, se musí týkat především těchto dvou zemí.

Za tím účelem navrhuje francouzská vláda podniknout okamžitě kroky v jedné poněkud omezené ale rozhodující oblasti.

Navrhuje podřídit celou francouzsko-německou výrobu uhlí a oceli společnému Vysokému úřadu, jako organizaci otevřené účasti jiných evropských zemí. Zavedení společné výroby uhlí a oceli bude mít za následek okamžité vytvoření společných základů pro ekonomický rozvoj, jakožto první etapu Evropské federace, a změní situaci v oblastech, kde se odedávna vyráběly zbraně pro války, jejichž oběťmi byly nejčastěji tyto oblasti samy.

Solidarita ve výrobě, k níž se takto dospěje, bude mít za důsledek, že jakákoli válka mezi Francií a Německem bude nejenom nemyslitelná, nýbrž i prakticky nemožná. Vytvoření této mocné výrobní jednotky, otevřené pro všechny země, které budou chtít se na ní podílet, schopné poskytnout všem zemím, jež bude zahrnovat, základní prvky průmyslové výroby za stejných podmínek, položí reálné základy pro jejich hospodářské sjednocení.

Tato výroba bude nabídnuta celému světu, bez rozdílu či diskriminace tak, aby se přispělo ke zvýšení životní úrovně a k pokroku, pokud jde o mírovou aktivitu. Se zvýšenými zdroji bude moci Evropa dosáhnout úspěchu při plnění jednoho ze svých základních úkolů, a sice v rozvoji afrického kontinentu.

Takto bude možno dospět jednoduše a rychle ke splnutí zájmů, jež je nepostradatelné pro vytvoření ekonomického společenství, a položí se základy pro existenci širšího a hlubšího společenství mezi zeměmi, jež dlouho rozdělovalo krvavé násilí.

Tím, že bude zavedena společná základní výroba, a bude vytvořen nový Vysoký úřad, jehož rozhodnutí bude závazné pro Francii, Německo a pro další země, jež se k nim připojí, vzejde z tohoto návrhu první konkrétní základ Evropské federace, jež je nezbytná pro udržení míru.

Aby se mohlo pokračovat v realizaci takto vytyčených cílů, je francouzská vláda připravena zahájit jednání na těchto základech:

Stanoveným úkolem Vysokého úřadu bude zajišťovat, a to v co nejkratší době, modernizaci výroby a zlepšení její kvality; dodávky, a to za stejných podmínek, uhlí a oceli na francouzský a na německý trh, jakož i na trhy členských zemí; rozvoj společného exportu do dalších zemí; vyrovnání a zlepšování životních podmínek pracujících v těchto průmyslových odvětvích.

Pro dosažení těchto cílů bude, vzhledem k velice rozdílným podmínkám, v nichž se v současné době nachází výroba členských zemí, třeba přijmout dočasně určitá opatření, jež by zahrnovala plán výroby a investic, zavedení mechanismů pro vyrovnání cen, vytvoření fondu na rekonverzi, jež usnadní racionalizaci výroby. Dodávky uhlí a oceli mezi členskými zeměmi budou okamžitě zbaveny veškerých cel a nebudou zatíženy diferenčními dopravními tarify. Postupně se vytvoří podmínky, které spontánně zajistí co nejracionalnější rozdělování výroby na co nejvyšší úrovni produktivity.

Na rozdíl od mezinárodního kartelu, jenž směřuje k přerozdělení a k využívání národních trhů restriktivními opatřeními a k udržování vysokého zisku, zajistí námi navrhovaná organizace fúzi trhů a rozvoj výroby.

Výše definované základní principy a záruky budou obsaženy ve smlouvě, která bude podepsána státy a projde ratifikacemi jejich parlamentů. Jednání potřebná k dohodnutí detailů budou podstoupena za přispění arbitra ustanoveného společnou dohodou. Ten bude pověřen dohledem nad tím, že dosažená ujednání odpovídají uvedeným principům a, v případě, že jednání uvíznou na mrtvém bodě, rozhodne o tom, jaké řešení bude přijato.

Společný Vysoký úřad pověřený řízením tohoto plánu bude tvořen nezávislými osobami, které budou jmenovány vládami na principu rovného zastoupení. Předseda bude vybrán společnou dohodou vlád. Rozhodnutí Úřadu budou účinná ve Francii, Německu a jiných členských zemích. Přiměřená pravidla budou poskytovat možnost odvolání proti rozhodnutí Úřadu.

Zástupce Spojených národů bude akreditován u Úřadu a bude dvakrát ročně podávat veřejnou zprávu Spojeným národům o tom, jak nová organizace pracuje, zejména pak o tom, jak zabezpečuje své cíle.

Instituce Vysokého úřadu nebude v žádném případě předjímat pravidla vlastnictví podniků. Při výkonu svých funkcí bude společný Vysoký úřad brát v potaz pravomoci propůjčené Mezinárodnímu úřadu pro Porúří a závazky všeho druhu uvalené na Německo tak dlouho, dokud tyto budou setrvávat v platnosti.“